

Opolski
Wojewódzki
Konservator
Zabytków

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu
ul. Piastowska 14, 45-082 Opole
tel. 77 45 24 433, e-mail: biuro@wuozopole.pl
www.wuozopole.pl

URZĄD MIEJSKI W NYSIE
KANCELARIA
Wpłynęło 2020 -11- 02
Nr sprawy 4277-2020-P
Załączniki Opole, 09.10.2020 r.

P. Kostko

ZR.5144.59.2020.AS

Pozwolenie nr 55/R/2020

Na podstawie art.36 ust.1 pkt 1, pkt 3 i ust. 3, art.4, art.6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art.7 pkt 1, art.89 pkt 2 i art.91 ust.4 pkt 4 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2020, poz. 282, ze zm.), Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (DzU z 2018 r., poz. 1609, ze zm.) oraz art.104 Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity – DzU z 2020 r., poz. 256), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 02.10.2020 r., złożonego w dniu 07.10.2020 r. przez Gminę Nysa, ul. Kolejowa 15, 48-300 Nysa;

o udzielenie pozwolenia na wykonanie prac konserwatorskich przy następującym zabytku:

studnia, tzw. „Piękna Studnia” przy ul. Wrocławskiej w Nysie (działka ewidencyjna nr 1/2 km. 23): barok, 1686 r., marmur, żelazo, aut. Wilhelm Helleweg. Studnia zbudowana z cembrowiny cylindrycznej (marmur) z profilowaniem u podstawy i przy wylewie oraz kraty w formie altany (żelazo kute) o konstrukcji złożonej z trzech obręczy i sześciu pionowych, dekorowanych płaskowników, tworzących w górnej partii sklepienie (krata wsparta na wtórnych ceownikach od zewnętrznej strony cembrowiny). Pola pomiędzy płaskownikami wypełnione kratą z wici roślinnej, wolut i motywów figuralnych. W zwieńczeniu kwiaton i dwugłowy orzeł (rekonstrukcja). Elementy łączone wypukłymi gwintami. Na środkowej obręczy napis z datą 1686 (złocenia). Wewnątrz studni pompa; jej tłok z obudową (brąz), zdobioną motywem winorośli (zakończenie rury wylewowej zrekonstruowane w kształcie zwierzęcej główki). Na zewnątrz kraty dwie esowato wygięte dźwignie do pompowania wody, objęte formą ochrony poprzez wpis do rejestru zabytków ruchomych województwa opolskiego decyzją numer: ks.B.t.II-438/67 z dnia 28.08.1967 r.;

polegających na wykonaniu prac konserwatorskich przy ww. studni w zakresie technicznym i estetycznym, obejmujących cembrowinę, kratę oraz pompę (konserwacji poddane będą również elementy zrekonstruowane w żywicy epoksydowej, m.in. orzeł), oraz po ocenie danych przedstawionych we wniosku i załączonych do niego dokumentów: Program prac konserwatorskich „Piękna Studnia” z Nysy, opracowany przez dyplomowaną konserwator dzieł sztuki, mgr Dorotę Gryczewską (załącznik nr 1);

Opolski Wojewódzki Konservator Zabytków

pozwala

na wykonanie następujących prac przy ww. zabytku:

I. CEMBROWINA (marmur)

1. Dezynfekcja.
2. Wstępne oczyszczenie powierzchni z luźnych zabrudzeń.
3. Usunięcie wtórnych uzupełnień (mechanicznie).
4. Usunięcie ewentualnych nawarstwień węglanowych.
5. Oczyszczenie z nawarstwień typu tłuszcze, sadze; umycie gorącą wodą lub parą wodną pod ciśnieniem, wspomagane środkami chemicznymi. Ewentualne doczyszczanie miejscowe metodą strumieniowo-ścierną kamienia, z użyciem metody bezpiecznej dla obiektu.
6. Usunięcie spoin spomiędzy ciosów kamiennych (mechanicznie).
7. Usunięcie zaplamień spowodowanych przez mikroorganizmy, rdzę i farbę (okłady wybielające warstwy przypowierzchniowe kamienia, zastosowanie środka wybranego na podstawie prób).
8. Usunięcie ewentualnych zbędnych elementów żelaznych (trzcienie, kotwy).
9. Impregnacja osłabionych miejsc roztworami żywic sztucznych.
10. Uzupełnienie ubytków w marmurze.
11. Klejenie ewentualnych pęknięć i szczelin.
12. Częściowe przywrócenie poleru na marmurze w strefach występowania pierwotnego materiału.
13. Zabezpieczenie powierzchni marmuru poprzez wgrzanie wosku mikrokrystalicznego.
14. Patynowanie powierzchni uzupełnień oraz ewentualnych pozostałych zaplamień, po uprzednim usunięciu wosku z miejsc patynowanych.
15. Woskowanie miejsc patynowanych poprzez nałożenie wosku na zimno.
16. Spoinowanie ciosów kamiennych (zaprawa o kolorze dobranym do koloru kamienia).

II. KRATA ŻELAZNA KUTA ORAZ ELEMENTY POMPY ŻELAZNE

1. Demontaż elementów zrekonstruowanych w żywicy epoksydowej (orzeł i niektóre motywy masek, po rozpoznaniu miejsca rekonstrukcji; w przypadku trudności z demontażem pozostawienie ich na miejscu, a wykonanie pozostałych zabiegów z pominięciem tych miejsc).
2. Wstępne oczyszczenie powierzchni kraty z luźnych zabrudzeń.
3. Usunięcie farby (farba grafitowa z licznymi ogniskami korozji) z powierzchni kraty (preparaty do usuwania starych powłok olejnych). Ewentualne oczyszczenie kraty metodą strumieniowo-ścierną).
4. Usunięcie kitów założonych pomiędzy płaskownikami kraty (mechanicznie).
5. Uzupełnienie ubytków, zwłaszcza w kwiatonie ze zwieńczenia, poprzez wykucie w żelazie elementów brakujących i przyspawanie ich do kraty. Uzupełnienie drobnych ubytków (kity epoksydowe z wypełniaczem barwionym w masie).
6. Montaż powtórny elementów zrekonstruowanych w żywicy (w przypadku ich demontażu).
7. Stabilizacja produktów korozji (pokrycie powierzchni żelaza alkoholowym roztworem taniny).
8. Dwukrotne pokrycie powierzchni żelaza farbą podkładową o dużej zawartości cynku (malowanie natryskowe).

9. Założenie na farbę podkładową farby pośredniej chemoutwardzalnej poliuretanowej w kolorze ciemnografitowym (malowanie natryskowe w cienkiej warstwie).
10. Pokrycie powierzchni drugą farbą nawierzchniową w kolorze ciemnografitowym.
11. Złocenie inskrypcji na kracie (złoto płatkowe).
12. Założenie elastycznych kitów epoksydowych barwionych w masie na kolor grafitowy pomiędzy płaskownikami kraty, celem uniemożliwienia dostępu wody do wewnątrz i pomalowanie w kolorze całości.

III. ELEMENTY POMPY Z BRĄZU (obudowa tłoka)

1. Oczyszczenie powierzchni brązu z luźnych zabrudzeń (mechanicznie).
2. Usunięcie z powierzchni brązu powłoki zabezpieczającej, wykonanej podczas wcześniejszej konserwacji).
3. Usunięcie rdzawego zacieku poprzez działanie na powierzchnię preparatem do czyszczenia metali kolorowych.
4. Położenie na metal nowej warstwy zabezpieczającej.

IV. ELEMENTY ZREKONSTRUOWANE W ŻYWICY EPOKSYDOWEJ (wykonane w 2000 r.)

1. W przypadku elementów imitujących żelazo, uzupełnienie ewentualnych braków (kity z żywicy epoksydowej barwione w masie i pomalowanie ich farbą analogicznie jak reszta elementów żelaznych).
2. W przypadku elementów imitujących brąz, uzupełnienie ewentualnych braków (kity z żywicy epoksydowej barwione w masie i pomalowanie ich farbą imitująca brąz).
3. W przypadku orła ze zwieńczenia studni, oczyszczenie z luźnych zabrudzeń, odtłuszczenie powierzchni i wykonanie nowego złocenia (złoto płatkowe).

Prace konserwatorskie będą prowadzone według programu prac konserwatorskich (program zawiera materiały i metody, które będą zastosowane w konserwacji), opracowanego przez dyplomowaną konserwator dzieł sztuki, mgr Dorotę Gryczewską i uzgodnionego przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w dniu 29.10.2020 r. Uzgodnienie nr ZR.5144.59.2020.AS.

Niniejsze pozwolenie posiada termin ważności do dnia: 31.12.2025 r.

Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać cofnięte lub zmienione na podstawie art. 47 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2020, poz. 282, ze zm.).

Warunki konserwatorskie na podstawie art.36 ust. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2020, poz. 282, ze zm.) i § 12 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do

rejestr zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (DzU z 2018 r., poz. 1609, ze zm.):

1. kierowanie pracami konserwatorskimi albo samodzielne ich wykonywanie przez osobę posiadającą kwalifikacje, o których mowa w art. 37a ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2020, poz. 282, ze zm.) oraz przekazanie Opolskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków (OWKZ) w terminie nie później niż 14 dni przed rozpoczęciem prac, a w toku prac w terminie 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby prowadzącej prace:
 - a. imienia, nazwiska i adresu osoby kierującej pracami konserwatorskimi albo samodzielnie je wykonującej,
 - b. dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37a ust.1 ustawy,
 - c. oświadczenia wskazanej osoby, o przyjęciu obowiązku kierowania albo samodzielnego wykonywania wskazanych w pozwoleniu prac,
2. zawiadomienie OWKZ o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu prac,
3. niezwłoczne zawiadomienie OWKZ o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia prac, wskazanych w pozwoleniu,
4. odnośnie cembrowiny (pkt I.5 zakresu prac pozwolenia): ocena prac konserwatorskich w drodze komisji konserwatorskiej z udziałem OWKZ, na etapie oczyszczania powierzchni marmuru, celem sprawdzenia realizacji tego zabiegu, w tym podjęcia decyzji o ewentualnym jego doczyszczeniu metodą strumieniowo-ścierną,
5. odnośnie cembrowiny (pkt I.10 zakresu prac pozwolenia): ocena prac konserwatorskich w drodze komisji konserwatorskiej z udziałem OWKZ, w trakcie wykonywania uzupełnienia ubytków, w oparciu o wybrane z proponowanych w programie prac środki i metody,
6. odnośnie kraty (pkt II.3 zakresu prac pozwolenia): ocena realizacji prac konserwatorskich w drodze komisji konserwatorskiej z udziałem OWKZ, na etapie usuwania farby z powierzchni kraty, celem sprawdzenia tego procesu, w tym podjęcia decyzji o ewentualnym jej doczyszczeniu metodą strumieniowo-ścierną,
7. odnośnie kraty (pkt II.5 zakresu prac pozwolenia): przedstawienie OWKZ, celem oceny wykonania wykutych w żelazie brakujących elementów, zwłaszcza w motywie kwiatonu ze zwieńczenia, przed przyspawaniem ich do kraty,
8. odbiór końcowy prac konserwatorskich wskazanych w pozwoleniu z udziałem OWKZ,
9. prowadzenie dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac, w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć, i przekazanie OWKZ dokumentacji konserwatorskiej **w terminie 3 miesięcy** od zakończenia prac.

Uzasadnienie

W dniu 07.10.2020 r. do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu wpłynął wniosek Gminy Nysa w sprawie wydania pozwolenia konserwatorskiego na prowadzenie prac konserwatorskich przy studni, tzw. „Pięknej Studni”, zlokalizowanej przy ul. Wrocławskiej w Nysie. Przedmiotowa studnia jest wpisana do rejestru zabytków ruchomych województwa

opolskiego pod numerem: ks.B.t.II-438/67 z dnia 28.08.1967 r. Z tego względu podlega ochronie konserwatorskiej, wyrażającej się m.in. w konieczności uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich czynności faktycznych odnoszących się do tego obiektu. Ponadto w myśl art.4 pkt 1,2 ww. ustawy ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie oraz zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla ich wartości. Niniejsze pozwolenie zostało wydane na podstawie art. 36 Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2020, poz. 282, ze zm.).

W nawiązaniu do ust. 3 przywołanego wyżej artykułu ustawy zawarto w pozwoleniu warunki konserwatorskie nr 1-9, wprowadzone celem zapobieżenia uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku. Odnosnie cembrowiny w warunkach nr 4 i 5 wyrażono konieczność oceny prac konserwatorskich w drodze komisji konserwatorskiej z udziałem OWKZ, na etapie oczyszczania marmuru, celem sprawdzenia realizacji tego zabiegu, w tym podjęcia decyzji o ewentualnym zastosowaniu metody strumieniowo-ścierniej, a także na etapie uzupełnienia ubytków, w oparciu o wybrane z proponowanych w programie prac środki i metody. W odniesieniu do kraty studni wprowadzono warunek nr 6, stanowiący o konieczności oceny prac konserwatorskich w drodze komisji konserwatorskiej z udziałem OWKZ, na etapie usuwania z jej powierzchni farby z licznymi ogniskami korozji, celem sprawdzenia tego procesu, w tym podjęcia decyzji o ewentualnym jej doczyszczeniu metodą strumieniowo-ścierną. Ponadto w warunku nr 7 wyrażono potrzebę przedstawienia OWKZ, celem oceny wykonania wykutych w żelazie brakujących elementów kraty, zwłaszcza w motywie kwiatonu ze zwieńczenia, przed ich przyspawaniem do kraty. Powyższe warunki zostały wprowadzone ze względu na uzgodnienie postępowania konserwatorskiego najwłaściwszego dla przywrócenia pierwotnych walorów historycznych i artystycznych ww. zabytkowej studni.

Mając na uwadze, iż planowane prace konserwatorskie są zgodne z zasadami ochrony zabytków i sztuką konserwatorską, pozwolenie może być wydane.

Stąd należało orzec jak w sentencji.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, za moim pośrednictwem, w terminie 14 dni od daty jej doręczenia (art.127 § 1 i 2 oraz art.129 § 1 i 2 k.p.a.). W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna (art.127a § 1 i 2 k.p.a.).

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
Eżbieta Molak

Pouczenie:

Wnioskodawca (inwestor) i prowadzący prace (kierujący robotami, wykonawca) zobowiązani są do przestrzegania zasad i warunków prowadzenia prac (robót, badań lub innych działań), wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w szczególności:

1) Wojewódzki konserwator zabytków wstrzymuje (na mocy decyzji) wykonywane bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu prace (roboty, badania lub inne działania) przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu, a następnie wydaje decyzję:

- a) nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, z określeniem terminu wykonania tych czynności, albo
- b) zobowiązującą do uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie wstrzymanych prac (robót, badań lub innych działań) przy zabytku, albo
- c) nakładającą obowiązek podjęcia określonych czynności w celu doprowadzenia wykonywanych prac (robót, badań lub innych działań) przy zabytku do zgodności z zakresem i warunkami określonymi w pozwoleniu, wskazując termin wykonania tych czynności.

Po wykonaniu obowiązku, o którym mowa pod lit. c), wojewódzki konserwator zabytków wydaje pozwolenie na wznowienie wstrzymanych prac (robót, badań lub innych działań) przy zabytku.

2) W przypadku, gdy bez wymaganego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu wykonano przy zabytku wpisanym do rejestru prace (roboty, badania lub inne działania), wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- a) nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, określając termin wykonania tych czynności, albo
- b) zobowiązującą do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazany sposób i w określonym terminie.

3) Osoba, która dopuściła się naruszenia przepisów o zabytkach lub naruszyła zakres i warunki określone w pozwoleniu, jest obowiązana na swój koszt wykonać czynności nakazane w decyzji, o której mowa w punkcie 1) lit. a) i c) oraz w punkcie 2).

4) Wykonawca jest zobowiązany niezwłocznie zawiadomić OWKZ o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w toku prac konserwatorskich przy zabytku, które mogą mieć wpływ na stan zachowania zabytku. W takich przypadkach WKZ jest zobowiązany wydać wykonawcy odpowiednie zalecenia w terminie nie późniejszym niż 7 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, może również wydane pozwolenie zmienić lub je cofnąć.

5) Art. 107d.

1. Kto bez pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

2. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

5. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1–2, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, który wydał pozwolenie bądź był właściwy do wydania pozwolenia.

Otrzymuje za zwrotnym potwierdzeniem odbioru:

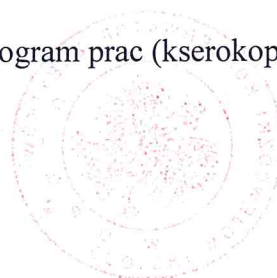
Gmina Nysa

ul. Kolejowa 15

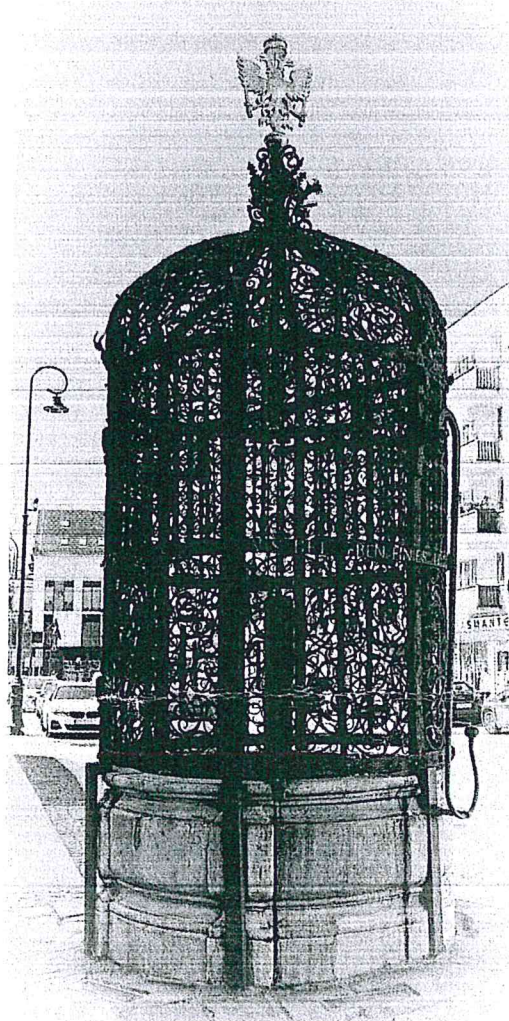
48-300 Nysa

W załączniku nr 1: uzgodniony przez OWKZ program prac (kserokopia)

aa AS

Program prac konserwatorskich „Piękna Studnia” z Nysy

Załącznik nr1..... do decyzji - pozwolenia

Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora

Zabytków Nr55/R/2020.....

29 PAŹ. 2020

z dnia

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Elżbieta Molak

Za zgodność
z oryginałem

Kierownik
Wydział Zabytków Ruchomych
Wojewódzkiego Urzędu Ochrony
Zabytków w Opolu

mgr Anna Strzoda

29.10.2020

Nazwa obiektu:	Studnia miejska
Adres:	ul. Wrocławska, 48-300 Nysa
Projekt konserwatorski	
mgr Dorota Gryczewska – dyplomowany konserwator zabytków	
Załączniki:	Uprawnienia konserwatorskie
Siedzina – Nysa, wrzesień 2020	

A. OPIS OBIEKTU

A.1. Krótki opis

Tzw. „Piękna Studnia” z Nysy jest dziełem przybyłego z Westfalii Wilhelma Hellewega. Wykonana na zlecenie burmistrza Nysy Kaspra Naasa. Studnia służyła mieszkańcom Nysy, a krata miała zabezpieczyć wodę przed celowym zatruciem jej przez Szwedów w czasie wojny trzydziestoletniej. Używana do roku 1880 kiedy to zaczęły działać nyskie wodociągi.

Helleweg wykonał kutą kratę w formie altany ustawioną nad marmurową cembrowiną. Konstrukcja kraty wykonana jest z trzech kręgów ułożonych w poziomie i sześć pionowych płaskowników. Pomiędzy powstałe w ten sposób pola została wmontowana gęsta krata w kształcie wici roślinnej. W górnej części płaskowniki łączą się ze sobą tworząc ażurowe sklepienie. Zwieńczeniem kraty jest gęsty kwiaton powtórzony również we wnętrzu kraty. Kwiaton jest elementem dziewiętnastowiecznym posiadającym fabryczne gwinty. Ponad zwieńczeniem posadowiony dwugłowy złożony orzeł. Krata ozdobiona dodatkowo kutymi ornamentami, maskami i motywami związanymi z wodą. Na środkowym kręgu konstrukcyjnym złożony napis: „AUS BELIBEN EINES LOBLICHEN MAGISTRATS MACHTE MICH WILHELM HELLWEG ZEUGMEISTER A. D. 1686”.

Krata nie jest bezpośrednio postawiona na studni. Została wsparta na sześciu ceownikach stojących od zewnętrznej strony cembrowiny. Są to elementy wtórne.

Nadziemną część cembrowiny wykonano z marmurowych bloków w typowym dla baroku kształcie. Marmur od zewnętrznej strony pierwotnie był polerowany.

Wewnątrz studni została postawiona pompa, która zastąpiła pierwotny kołowrót. Pompa od zewnątrz wykonana jako rura z brązu ozdobiona motywem winorośli. Górną część uformowano w kształcie zwierzęcej paszczy. W tej partii znajdują się dwa otwory o nieznanym przeznaczeniu. Brązową obudowę tłoka umieszczono na stalowym walcu. Od obudowy tłoka odchodzi rura wylewowa. Rura ta została wykonana w 2000 roku w trakcie prac konserwatorskich zastępując wtórną prostą rurę stalową. Wylew ten został ozdobiony dekoracją w kształcie zwierzęcej główki. Dekoracja wykonana w imitacji brązu. Do pompy zamontowany mechanizm łączący ją z dwoma dźwigniami do pompowania wody umiejscowionymi na zewnątrz kraty. Dźwignie w kształci litery S zakończone kulą zostały przymocowane na stałe do ceowników, na których stoi krata.

Studnia została zamknięta wylewką betonową na wysokości gruntu. W wylewce wykonany właz umożliwiający wejście do głębszych partii studni. Poniżej tej wylewki znajduje się cembrowina wykonana z granitowych głazów. W wylewkę wmontowana współczesna lampa niegdyś podświetlająca studnię od środka.

Część brakujących elementów kraty wykonano po wojnie z żelaza. Dospawano je do oryginału. Są one pozbawione kutego ornamentu.

B. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

B.1. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Krata żelazna i żelazne elementy pompy

Ogólny stan kraty można określić jako średni. Krata pokryta farbą grafitową z widocznymi licznymi ogniskami korozji. Ogniska te w szczególności widoczne są w miejscach znitowanych elementów konstrukcyjnych (kręgi i pionowe płaskowniki). Zauważono również ubytki w kwiatonie wieńczącym kratę, gdzie brak minimum jednego kwiatka i prawdopodobnie również listków. Rdza wychodzi nie tylko spod zwykłej farby, którą zostały pokryte wszystkie elementy żelazne ale również spod elementów złożonych. Część elementów dekoracyjnych wykonana w żywicy epoksydowej w roku 2000 w stanie dobrym.

Główną przyczyną niszczenia jest narażenia obiektu na działalność atmosfery. Działanie wody, mikroorganizmów, wiatru i niesionego z nim piasku czy innych drobin (np. sadza itd.) ma tutaj bardzo duży wpływ na żelazo. Mechaniczne uszkodzenia powłoki ochronnej (farby) spowodowało korodowanie metalu i powolne jego niszczenie

Cembrowina marmurowa

Ogólny stan cembrowiny w części marmurowej należy określić jako zły. Kamień pokryty wieloma nawarstwieniami w tym nawarstwieniami węglanowymi, mikroorganizmami, farbą i brudem. Kamień wgłębnie zaplamiony od rdzy. Miejscami kamień popękany z wieloma ubytkami. Wtórne uzupełnienia popękane i odspojone od podłoża z wieloma brakami. Uzupełnienia zaślepię ze zmienioną kolorystyką.

Główną przyczyną niszczenia jest narażenia obiektu na działalność atmosfery. Działanie wody, mikroorganizmów, wiatru i niesionego z nim piasku czy innych drobin (np. sadza itd.) ma tutaj bardzo duży wpływ na stan marmuru. Na archiwalnych fotografiach widoczne są już spore uszkodzenia kamienia

Elementy wykonane z brązu

Ogólny stan elementów brązowych można określić jako dobry. Brąz bez większych nawarstwień i zmian na powierzchni. W jednym miejscu wytworzył się rdzawy zaciek w miejscu łączenia żelaznego wylewu z pompą. Nie zauważono zniszczeń, jedynie na elementach rekonstruowanych, imitujących brąz (wylew w kształcie zwierzęcej paszczy i dekoracja roślinna) widoczne drobne przetarcia na powierzchni.

Orzeł na zwieńczeniu wykonany z żywicy epoksydowej

Ogólny stan zachowania można określić jako dobry. Powierzchnia złota lekko przetarta i zabrudzona.

Inne elementy zrekonstruowane w żywicy epoksydowej w stanie dobrym, z niewielkimi ubytkami i przetarciami na powierzchni.

Dokładniejszy stan obiektu pokazano w części fotograficznej niniejszej dokumentacji.

B.2. Wskazanie oczekiwanych efektów prac

Zakładane działania mają na celu zabezpieczyć obiekt przed dalszym niszczeniem oraz przywrócić mu walory estetyczne. Zostanie przeprowadzona kompleksowa konserwacja techniczna i estetyczna. Zostaną przeprowadzone wszystkie niezbędne zabiegi konserwatorskie na elementach żelaznych (krata i elementy pompy) i marmurowych (cembrowina) takie jak: usuwanie nawarstwień, wzmacnianie miejscowe kamienia, dezynfekcja, oczyszczanie z przemałowań, uzupełnienie ubytków w kamieniu i metalu, zabezpieczenie powierzchni obu materiałów. Elementy wykonane z brązu mimo dobrego stanu zachowania również zostaną oczyszczone z powłok zabezpieczających jego powierzchnię (warstw założonych podczas ostatniej konserwacji) i zostaną zabezpieczone ponownie.

Nie przewiduje się naprawy ani też wymiany lampy podświetlającej studnię od środka z uwagi na nowe lampy zamontowane z zewnątrz cembrowiny.

B.3. Proponowany program prac konserwatorskich wskazanie przewidzianych do wykonania czynności, z podaniem metod, materiałów i technik

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej.
Cembrowina marmurowa
2. Dezynfekcja obiektu (Biotin R).
3. Wstępne oczyszczenie powierzchni kamienia z luźnych zabrudzeń.
4. Usunięcie wtórnych uzupełnień, kitówek itp.– mechaniczne za pomocą noży, skalpeli i materiałów ściernych.
5. Usunięcie ewentualnych nawarstwień węglanowych z marmuru poprzez wykonanie okładów z węglanu amonu bądź kwaśnego węglanu amonu w roztworze.
6. Oczyszczenie obiektu z nawarstwień olejowych (tłuszcze, sadze) poprzez umycie gorącą wodą bądź parą wodną pod ciśnieniem wspomaganie działaniem środków powierzchniowo czynnych np. Vulpex. Dopuszcza się miejscowe użycie metody strumieniowo-ścierniej z założeniem, że do pracy tej zostanie użyty sprzęt o odpowiedniej regulacji ciśnienia i odpowiednie kruszywo (zaleca się użycie urządzenia IBIX z kruszywem Garnet mesh 250 bądź równoważnego). Czyszczenie przeprowadzać pod ścisłym nadzorem konserwatorskim.
7. Usunięcie spoin spomiędzy ciosów kamiennych- mechanicznie
8. Usunięcie zaplamień spowodowanych przez grzyby, inne mikroorganizmy, rdzę i farbę poprzez wykonanie okładów wybielających warstwy przypowierzchniowe kamienia (perhydrol, amoniak, mieszaniny - wybór po przeprowadzeniu prób)
9. Usunięcie wszystkich ewentualnych zbędnych elementów żelaznych (trzpień, kotwy)

10. Impregnacja osłabionych miejsc roztworami żywic sztucznych (preparaty oparte na estrach kwasu krzemowego- środki siloksanowe bądź silikonowe: preparat wzmacniający- np.: Funcosil KSE 300 firmy Remmers).
11. Uzupełnienia ubytków w marmurze kitami na bazie światłotrwałej żywicy epoksydowej Hxtal NYL 1 z doborem odpowiedniego kruszywa (mączka marmurowa) bądź kitami na bazie spoiwa mineralnego (biały cement 52,5) z doborem odpowiedniego kruszywa (mączka marmurowa) modyfikowanymi dodatkiem kopolimeru octanu winylu z etylenem oraz dobrych jakościowo odpornych na alkalia pigmentów suchych. Dopuszcza się zmianę metody pod warunkiem uzgodnienia składu kitu z osobą kierującą pracami konserwatorskimi na obiekcie. W przypadku większych ubytków dopuszcza się wykonanie uzupełnień przez wklejenie fleków marmurowych na światłotrwałą żywicę epoksydową- gniazdo pod uzupełnienie należy tak opracowywać marmurem, aby zminimalizować ilość wyciętego materiału oryginalnego.
12. Klejenie ewentualnych pęknięć i szczelin w marmurze światłotrwałą żywicą epoksydową Hxtal NYL 1 bądź inną o podobnych parametrach. W zależności od miejsca można również zastosować dyspersje żywic akrylowych bądź epoksydowych.
13. Częściowe przywrócenie poleru na marmurze w strefach występowania pierwotnego poprzez delikatne szlifowanie powierzchni papierami ściernymi o drobnej gradacji i innych materiałów polerskich.
14. Zabezpieczenie powierzchni marmuru poprzez wgrzanie wosku mikrokrystalicznego np. Cosmolloid 80 H
15. Patynowanie powierzchni uzupełnień oraz ewentualnych pozostałych zaplamień farbami przygotowanymi na bazie toluenowego roztworu żywicy akrylowej Paraloid B-72 z pigmentami suchymi bądź gotowymi farbami do patynowania kamienia np. firmy KEIM po uprzednim usunięciu wosku z miejsc patynowanych
16. Woskowanie miejsc patynowanych poprzez nałożenie wosku na zimno
17. Spoinowanie ciosów kamiennych zaprawą mineralną na bazie wapna trasowego, o kolorze dobranym do koloru kamienia.

Krata żelazna kuta oraz żelazne elementy pompy

18. Delikatny demontaż elementów zrekonstruowanych w żywicy epoksydowej w czasie ostatniej konserwacji w roku 2000 (orzeł oraz niektóre maski - należy najpierw rozpoznać miejsca rekonstrukcji). W przypadku trudności z demontażem pozostawić na miejscu, a pozostałe zabiegi konserwatorskie wykonywać z pominięciem tychże miejsc (dotyczy w szczególności czyszczenia preparatami na bazie rozpuszczalników czy też czyszczenia metodą strumieniowo-ścierną).

19. Wstępne oczyszczenie powierzchni kraty z luźnych zabrudzeń.
20. Usunięcie farby z powierzchni kraty poprzez działanie preparatami do usuwania starych powłok olejnych np. Rem -Lack, Scansol, V33. Alternatywnym rozwiązaniem może być oczyszczenie kraty metodą strumieniowo-ścierną poprzez działanie na powierzchnię metalu drobnego kruszywa np. Garnet Mesh 240 bądź drobniejszego.
21. Usunięcie kitów założonych pomiędzy płaskownikami kraty mechanicznie.
22. Uzupełnienie ubytków na kracie w szczególności na jej zwieńczeniu poprzez wykucie elementów brakujących w żelazie i przyspawanie do zwieńczenia. Należy zwrócić uwagę na estetyczne opracowanie spawów. Uzupełnienie drobnych ubytków kitami epoksydowymi z drobnym wypełniaczem barwionymi w masie.
23. Montaż powtórny elementów wykonanych w żywicy - dotyczy jedynie w przypadku wcześniejszego demontażu.
24. Stabilizacji produktów korozji poprzez pokrycie powierzchni żelaza alkoholowym roztworem taniny.
25. Dwukrotne pokrycie powierzchni żelaza farbą podkładową o dużej zawartości cynku. Ze względu na bardzo dobre parametry (bardzo duża zawartość cynku w farbie 96%) sugeruje się użycia farby ZINGA- tzw. cynkowanie na zimno. Dopuszcza się zastosowanie farby innego producenta pod warunkiem takiej samej bądź większej zawartości czystego cynku w produkcie. Z uwagi na precyzyjny i drobny relief elementów kraty oraz szybkie zagęszczanie się farby w wyniku odparowywania rozpuszczalnika zaleca się malowanie natryskowe. Należy zwrócić uwagę na równomierne rozłożenie farby na powierzchni metalu, w szczególności na krawędziach. Należy zwrócić uwagę aby naniesiona powłoka była na tyle cienka aby nie zatarła kutego reliefu na kracie.
26. Założenie na farbę podkładową farby pośredniej chemoutwardzalnej poliuretanowej np. Temadur 20 firmy Tikurilla w kolorze ciemnografitowym – malowanie natryskowe w cienkiej warstwie. Dopuszcza się zastosowanie farby innego producenta pod warunkiem takiej samej bądź większej odporności na warunki atmosferyczne.
27. Pokrycie powierzchni drugą farbą nawierzchniową w kolorze ciemnografitowym. Ze względu na bardzo wysokie walory estetyczne oraz bardzo dobrą odporność na warunki atmosferyczne sugeruje się użycie takiej samej farby jak była założona na kratę w trakcie konserwacji w 2000 roku tj.: farbę Eddi Schmied 1901 Kunstschmiede-Lack antic graphitschwarz matt (niegdyś farba Schill). Dopuszcza się zastosowanie farby innego producenta pod warunkiem takiej samej bądź większej odporności na warunki atmosferyczne oraz zbliżonego odbioru estetycznego- farba po wyschnięciu posiada połyskujące drobiny grafitu.

28. Złocenie inskrypcji na kracie złotem płatkowym na Instacol. Zaleca się użycie złota o grubości min Th 18
29. Założenie elastycznych kitów epoksydowych barwionych w masie na kolor grafitowy pomiędzy płaskownikami kraty w celu uniemożliwienia dostępu wody do wewnątrz i pomalowanie w kolorze całości.

Pompa z brązu

30. Oczyszczenie powierzchni brązu z luźnych zabrudzeń mechanicznie
31. Usunięcie z powierzchni brązu wykonanego zabezpieczenia z Paraloidu B-44 toluenem
32. Usunięcie rdzawego zacieku poprzez działanie na powierzchnię metalu preparatem do czyszczenia metali kolorowych np. Duraglit. Po oczyszczeniu powierzchnię przemyć dokładnie wodą destylowaną,
33. Położenie nowej warstwy zabezpieczającej na metal z roztworu Paraloidu B-44 w toluenie bądź innej o identycznych bądź większych walorach zabezpieczających

Elementy zrekonstruowane w żywicy epoksydowej w roku 2000

34. Elementy imitujące żelazo- uzupełnić ewentualne braki kitami wykonanymi w żywicy epoksydowej barwionymi w masie i pomalować je farbą wierzchnią analogicznie jak resztę elementów żelaznych
35. Elementy imitujące brąz- uzupełnić ewentualne braki kitami wykonanymi w żywicy epoksydowej barwionymi w masie i pomalować je farbą imitującą brąz np. farbą przygotowaną na bazie Paraloidu B-72 w toluenie z pigmentami suchymi
36. Orzeł epoksydowy ze zwieńczenia- oczyścić z zabrudzeń luźnych, odtłuścić powierzchnię benzyną lakową i wykonać nowe złocenie złotem płatkowym kładzionym na Instacol. Zaleca się stosowanie złota o grubości minimum th 18

B.4. Zalecenia dla użytkownika po konserwacji

- dwa razy w roku przeprowadzać przegląd powierzchni cembrowiny i elementów metalowych (kraty i pompy). W przypadku zauważenia pojawiających się zniszczeń na bieżąco usuwać przez osobę posiadającą odpowiednie uprawnienia i doświadczenie.
- przynajmniej raz na dwa lata przeprowadzać zabieg dezynfekcji kamienia. Zaleca się użycie preparatu biobójczego Biotin R w roztworze alkoholowym
- raz na pięć lat powierzchnię marmuru pokryć woskiem mikrokrystalicznym Cosmollon 80H po uprzednim delikatnym zmyciu kamieni benzyną lakową. Zabieg przeprowadzić tak, aby nie zmyć i tym samym nie zniszczyć miejsc patynowanych.

Na zgodność z oryginałem
Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu
mgr Anna Strzoda
29.10.2020

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
opinie/uzgodnia z...
jako załącznik do pisma/postanowienia/pozwolenia NR 55/R/2020
projekt budowlany/program konserwatorski/dokumentacja
znak sprawy: 22.5144.59.2020.4
Opole, dnia 29.10.2020
niepotrzebne skreślić

mgr Dorota Gryczewska
Dyplomowany Konserwator Zabytków
Uprawnienia - Dyplom UMK w Toruniu
Nr 1884 z dnia 27.09.1996 r.
48-320 Skrzyszów

Opole, dnia 29.10.2020
Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
Opracowanie: Dorota Gryczewska
Podpis mgr Anna Strzoda